

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

o in

Strat'a tragatorului [Ló-vésztoza], Nr. 6.

Scrisorile nefrancate nu se vorn primi decatu numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“
Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v.
Pre șese lune . . . 6 „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „

Pentru Romanii a:

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei u
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru inserțiun:

10 or. de linia, si 30 or. taos'a timbralo pentru fiesce-care publicatiune separatu. In locul deschis 20 or. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la diurnulu politicu

„FEDERATIUNEA“

pre semestrulu II. (iuliu—decembrie) 1872.

Incependu-se cu 1. iuliu 1872. st. v. semestrulu alu II. (iuliu—dec.) rogămu pre doritorii de a avé acestu diurnalu, sè binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea pâna la acestu terminu, pentru că de una parte sè ne scimu orientă in privinti'a numerului exemplarielor ce vomu avé a tipari, éra de alta parte sè potemu incungiurá ori ce neregularitate in speditiunea diurnului. Totu-de-una-data rogămu pre domni' abonati, cari sunt in restantia cu pretiulu de prenumeratiune, sè grabesca a-si refu' socotelele pâna la terminulu de mai susu. pentru că sè nu ni se adanga gretătile si d'in acésta parte. — Condițiunile remanu cele vechie.

Invetiatoriloru satesci, adevierindu lips'a mediceloru, se va dá si pre venitoriu cu pretiulu scadiutu, adeca pre 3 lune 2 fl. v. a., pre 6 lune 4 fl. v. a., pre anulu intregu 8 fl. v. a. Gratificatiunile se facu numai celoru lipsiti de tote medicelle materiale, avendu a refu' numai costulu postale in suma de 1 fl. v. „.

In fine rogămu pre DD. abonati nostri sè scria legibilu numele, locuint'a si post'a ultima, ér' cei ce posedu adrese litografate sè binevoiesca a allaturá in epistolele de prenumeratiune, séu a lipi pre cuponele asemnateloru postale câte una adresa litografata.

Redactiunea.

Scire electr. partic. a „Feder.“

Data in Deva 9. iuliu 3 ore 45. min. d. m.

Candidatulu natiunale provocatu de P. P. P. (?) repasi, voturile romaniloru impartite preda magiariloru, rodulu intrigeloru triumviratului activistu.

Data Siomcut'a-Mare, 10 iuliu, 6 ore 40 min. deman.

In cerculu electoralu Mesteacanul, in 9 l. c. fu alessu prin acclamatiiune deputatu Vasiliu Buteanu, retragundu-se neinsemnat'a fractiune a contra-candidatului Indre.

Data in Siomcut'a-Mare 10 iuliu, 9 ore deman.

Partid'a natiunala d'in cerculu Mesteacanului (district. Cetatea-de-Petra,) la numeru preste 800 alegutori cu candidatulu seu Vasiliu Indre, — in urmarea pressiunii ne mai audite a dirigutoriloru si a tentatiuniloru corumpetorie — nepotendu-si eserce dreptulu constitutionalu, — a datu protestu contr'a alegerii si s'a retrasu, si asié guvernamentalulu Buteanu, cu tota opintirea, d'entre 2800 alegutori numai 495 voturi si-a potutu casigá.)*

*) Opposita juxta se invicem posita magis elucescant. Apoi cifrele nu se potu impacá de felu: d'in 2800 voturi scadiendu-se 800 natiunali si 495 guvernamentali, restulu de 1505 voturi ce felu de voturi sunt si ce s'a facutu elle? In fine 800 insi cum potura cede celoru 495? Tote acestea nu se potu intiallege. Red.

Pest'a, 29. iuliu 1872.
11. iuliu

Proportiunea ce facu diurnele ministeriului intre deputatii guvernamentali si intre cei oppositiunali nu se pote considerá cá essacta, pentru că s'a trecutu in list'a guvernamentaliloru mai multi deputati cari nu se tienu de partid'a deakistoru, éra altii cari in programele loru au accentuatu uniunea personale, de si accepta pro hic et nunc pactulu d'in 1867, stau mai aprope de oppositiune decatu de partid'a guvernamentale. Asié d. e. reformistii nu se tienu de felu de partid'a deakiana si de si unii cá Podmanischi, etc. s'a ruptu de centrulu stangei, nu s'a asociatu inse la drept'a guvernamentale ci dupa programmu se potu anumerá la oppositiune. Neci chiaru reformistii, cari se tienu inca de partid'a deakistoru încatu ei accepta pactulu d'in 1867. in celledalte cestiuni inse nu voru merge mai multu cu deakistii, nu se voru supune disciplinei de ferra, ci voru urmá convictiunile loru si voru face adese ori oppositiune guvernului, prin urmare, vediendu că ministeriulu nu purcede pre callea reformeloru ci regressedia, se voru coalisá cu elemintele celle mai liberali si voru contribui la caderea ministeriului indata ce acestu-a va comite gressiel'a d'a li da occasiunea binevenita, ceea ce cu atātu mai probabile este cu cătu ministeriulu actualu, asié precum este ellu compusu asta-di, nu este de felu omogenu.

Ceea ce merita tota atentiunea nostra este programmulu unui reformistu, a deputatului Ludovicu Karman, in privinti'a natiunalitatiloru nemagiare. Dsa nu accepta frasa atātu de reu intrebuintata despre multumirea si perfect'a dezvoltare a acestoru natiunalitati conformu proportiuniloru numerice si a stadiului culturai loru, de asemenea si clausularea cislaitana „in ram'a integritatii constitutiunii“ i se pare pre ambigua. Ce e dreptu, Dsa inca dorese unitatea politica a patriei sale si voiesce a se sustiené intactu integritatea si autoritatea de statu a Ungariei, inse fara că sè se restringa séu impedece neci cătu e mai pucinu libertătile autonomice si legali ale natiunalitatiloru nemagiare cu privire la cultura limbei si a datineloru loru sociale. Pre langa recunoscerea perfecta a egalei indreptatiri a diferiteloru natiunalitati, dlu Karman dorese si staruiesce, fara usurpare si violintia, la unirea toturoru cetatieniloru prin incredere sincera si reciproca, prin contielegere pacifica si fratiesca in spiretulu adeveratei democratife. Veri-care natiunalitate are dreptulu ned'sputaveru a preinde de la statu, cá acestu a sè-i offera tote medicelle possibile spre a si poté cresce fiu, a-i educá si a li desvoltá facultatile spiretuale in limb'a s'a materna. Dreptu-aceea una asemenea procedere umana si drepta facia de natiunalitati formeza un'a d'entre celle mai importante cestiuni de statu si sociale cari au a se resolve; de-ora-ce numai pre callea acésta se pote ajunge scopulu, cá toti fiu acesteii terre, fara diferintia de limba, sè priveasca Ungari'a de patri'a loru, si prin urmare, sè-o iubisca. — Partid'a reformatoria consiste pâna acum'a d'in 14 membri, si cu unu asemene programmu, precum celu de susu, noi i dorimu sè se sporesca cătu mai tare.

Judani' pusesse in miscare nu numai tota Press'a europena, ci si pre marile poteri in contr'a Romaniei si éra pre aci ca sè se tiena conferintia europena, a carei-a misiune ar fi fostu a intreveni in favorea Judaniloru si spre umilirea statului romanu. Insu-si guvernulu Italiei, carele astadi se intrece in servilismulu cellu mai umilitoriu facia cu Prussi'a, spriginia intru tote tendintiele guverneloru inimice Romaniei, dar' la iniciativ'a Rusiei, celledalte poteri se lassara de intrevenire si conferintia proiectata se pote considerá cu totulu inlatura'a. Se dice inse, cá una remonstratiune colectiva a poteriloru garanti se va adresá guvernului Romaniei pentru a se preveni in viitoriu pretinsele persecutiuni in contr'a descendintiloru lui Iud'a. Diurnele judanesci superate, că ce, d'icu elle, remonstratiunile cătu de

intetitorie ar' fi acelle, guvernulu Romaniei le va pune cu totu respectulu la una parte in cutare anghiu pravosu allu archivei statului. Asié crededemu si noi. Ce au poterile sè se amesteco in afacerile interne alle unui, statu autonomu. De ce poterile europene nu cutedia a cloei la interveni, ba neci macaru la preaumilite remonstratiuni, facia cu Russi'a, allu carei-a guvernulu persecutedia sistematicu si gonesce d'in tierrele salle lepra judanescă? Seau cá dreptulu de ingerintia allu peteriloru europene are valore numai facia cu cei mai mici? Rusine pentru diplomatia europeana daca facia cu cei tari si mari este impotentu, atunci sè dee pace altoru-a si ar face multu mai bine se dee suaturi intiellepte Judaniloru, cá sè se moralisedie si ea sè se assimiledie mai antaiu natiunii care i primesce, in locu de a se face odiosu prin activitate destructiva si tendintie dusmanose. In tota lumea Iudani' facu celle mai multe insiellatiuni si commerciulu loru nu este reale, nu este onestu si acest'a preste totu, cá ci exceptiunile onorabili sunt preapucine, dar' acestui reu se adange, cá judani'facu commerciulu de prostitutiune (cumpera si vendu fetele crestine) in totu orientulu, ei otravescu cu beuturu si demoralisedia poporatiunea urbana si mai alessu cea rurale si apoi odespoia, o desbraca; astfelu nu pote fi mirare cá ur'a crestiniloru se intorce in contr'a loru si se manifesta chiaru si prin fapte. — Indrepte-se, moralisedie-se mai antaiu judanii, apoi sè fia cetateni bunu si patri'a care i-a primitu si i nutresce nu li va fi mama vitrega, inse fara conditiuni implinite nu se potu face pretensiuni si inca pretensiuni essagerate. Romanii sunt de la natura tolerantu si sunt ospitalieri cu toti strainii, dar' cu periclitarea natiunii nu potu suferi a fi loviti si subsapati de una secta a carei a singura activitate se concentredia intru a exploatá lumea. Inca pre timpulu strabuniloru nostri acestu poporu éra stigmatizatu de „gens fanatica“ si „odium humani generis.“ Cu totu dreptulu, cá ce de atunci si pana asta-di judanii nu si-a schimbatu firea si pucina sperare este cá se si-o schimbe.

Deputati alesi.

In Kézdi-Vásárhely (Ardelu) s'a alessu oppositionalulu Ludovicu Papp cu acclamatiiune; in Sz. Udvarhely oppositionalii Blasin Orbanu si Gabrielu Ugron; in Solnoculu interioru, cerculu Zsibó oppositionalulu Antoniu Dobay; in cerculu Sz. Cehu nationalulu Georgiu Popu cu acclamatiiune; in Chioru, cerculu inferioru, guvernamentalulu Alexandru Buda; in comitatulu Sabolciu deachistulu Czobel Albertu si Acatiu Kállay, d'in stang'a estrema; in scannulu Cobalmului (Ardelu) guvernamentalulu Mauritiu Brennerberg; in cerculu Nádudvar Ignatiu Lucats d'in stang'a estrema. — S'au alessu deci pana acum 225 deputati guvernamentali si 135 oppositionali.

D'in Nasaudu, inceputulu lui iuliu 1872.

Evinemintele politice, administrative, economico, scolare, complimentele reciproce etc. etc. se succedu la noi cu rapiditatea electricitatii, încatu moritorului nu e concesu a cugétá si vedé caus'a si efectulu, sorgintea si scopulu, fara numai dorerea loru.

Mai ichipuesca-si omulu la aparinti'a loru petreceri ametitorie, festivitati si toaste seducatore, dantiuri si musice frenetice, apoi bubuitulu tanuriloru cu adevarata prodigialitate a pravului de pusca, — care tote si totu-de-a-un'a se trecu si petrecu la arangiarea mai mariloru d'ilei pre spelele nostre si nu ale loru, — si asié nu mai póte sè aiba bietulu omu moritoriu o mica idea despre ceea in-scenata.

Ametieli si neintielegeri precalculate si nutrite cuprindu mai pre toti, si omulu cugetatoriu, spectatoru alu eviniminteloru, vrendu a fi aflatu realitatea lucrului, se afla tieldu a mana fantasmagorii, cari deviuu apoi pentru iscanatorii naimenti, (radicati si incalidati de noi,) o adevarata baia de caseigu, egoistica, personala si familiara.

Ce li pasa loru de binele natiunii, de trecutulu nostru istoricu, de fericirea si norocirea nostra si a patriei nostre?

Ranguri, orduri si bani sunt parol'a — idolulu — loru si tote aceste in dilele presinte se afla mai necautate; dar' inca cautate?

Inse de acestea destulu, ca se nu obosimu cu lamentatiunile nostre!

D'in sborulu eviniminteloru vremu dupa potintia a descrie numai unulu, fiindu ca involveza alegerile la dieta, — cestiunea cea mai ardinta a dilei!

Cu scrisorea Domnului Capitann supremu Alesandru Bohatielu inca d'in 29, maiu 1872 Nr 181/pr. sau convocatu membrii comitetului, reprezentatiunea districtuale la o sedintia extraordinaria ad hoc, in Nasaudu, pre 8. iuniu a. c. spre publicarea gratiosei scrisori a Majestatii Sale d'in 11. mai a. c. prin carea se convoca diet'a tierci pre 1. septembrie 1872.

Membrii s'au adunatu in numeru frumosu, si sedintia o au deschisu si condusu D. Vice-Capitanu Florianu Porcius, investitu cu nou'a cavaleria a coronei de feru.

Se citește rescriptulu convocatoriu in limb'a magiara prin translatorulu Nicolau Papp Botta de Alba-Iulia, si fiindu ca membrii siedeau, fura provocati de presidiu a se scula, de-ora-ce asié e datin'a candu se citeșcu rescriptele regesci. Membrii se scola. Dupa acést'a se citeșcu rescriptulu prin D. Protonariu Nicolau Besianu, intre vivate sgomotose si in traducere romana, si acestu-a luandu cuventulu dice, ca lucrulu e limpede, si propune, ca rescriptulu se-se primisca simpleminte, si se se dispuna celca de lipsa pentru alegeri.

Cere cuventulu apoi D. Lica jun. si intr'una cuventare lunga bine motivata demustra intre altele, ca diet'a d'in 1868 au fostu numai de incoronare, ér' diet'a d'in 1869—1872, la carea amu fostu convocati este pentru noi prim'a dieta; si de vreme ce aceste diete au adusu asupra-ne legi de vietia, asupritorie, decisetorie si de morte, stergandu-se cu o trasura de pena drepturile nostre, — asié universitatea districtului nostru, vedindu-se prin art: 43 si 44 ex 1863 asuprita, si esistentia noastra nationale amenintata, au fostu cu precautiune, si in 4. Martiu 1869, cu ocaziunea alegerilor dietali pentru ciclulu 1869—1872, au asternutu protestu asupra' acelorlu articuli; propune ca si acum'a se se faca o asemenea reprezentatiune la Majestate, rogandu-ne, ca pregratosu se dispuna a se aduce unu proiectu de lege, in virtutea carui-a se se sterga art. asupritori 43 si 44 ex 1868.

Acést'a propunere fu mai de multi vorbitori poterice spriginata.

Vine la votisare, si Universitatea primisce propunerea indicata unanimu.

Se scola asié numitii guvernamentali, si vorbescu in contr'a propunerii primite cu unanimitate, afirmandu ca presidiulu nu au enunciatu conclusulu de primitu.

Presidiulu capacitedia uiversitatea; ca atunci candu vorbesce imperatulu, se fimu mai cu respectu; noi grantarii amu fostu pururea loiali si ascultatori si nu e cu calle a esi acum'a cu atari manifestatiuni, — care de altu cum sunt de sine statatorie; prelanga acsia, nu sunt auteactele cestionate la mana.*)

Se reasumne obiectulu fara de tota scrupulositatea, si dupa vorbiri pro si contra, portate cu destalu focu de ambele parti contrarie, tabarite precum e acuma pretotindenea, in duos castre, dupa discutiune indelungate, se primisce facerea si asternerea reprezentatiunei intentionate; — ér'a dupa mai multe cercari de noduri in papura si deosebite manopere prin votare si contravotare, se decide prin majoritate de voturi, ca prelucrarea acelei reprezentatiuni se se inpuna comisiunei permanente, carea va avé a o aduce in proximá sedintia a universitatii, — prin urmare se nu asterua acum'a, (ca-ci se presentisse, ca érá si facuta.)

Capitanulu de gendarmeria in pensiune, Franciscu Mihailasiu, propune, ca pre cum neam esprimatu bucuria noastra cu ocaziunea casatoriei archiducessei Gisela, asié se ne exprimemu si acum'a condolenti'a pentru mortea Archiducessei Sofia.

Se primisce cu unanimitate decretandu-se, ca adress'a se o faca D. propunetoriu, era asternea se se efeptuesca prin presidiulu jurisdictiunei.

Verificarea protocolului (fresce ungrescu) se concrede comisiunei permanente.

Cu acestea s'au inchiaiatu sedintia sub deobligate vivate sgomotose.

Dupa amedia-di s'au adunatu mai tota intielegintia, in sal'a casinei locale, unde dupa lupte veeminte s'a decretatu, ca adoptamu, ca in fruntea afaceriloru nationali se se puna ambii archipastori si Mitropolitii, dar' demarsi'a are a urma amesuratu decisiuniloru congressuluiu nationale convocandu; s'au mai cetitu protocolulu adunantiei politice a romaniloru, tienuta in Aradu la 9. maiu 1872 st. n. si s'au primitu cu viue acclamatiiui, decretandu-se resalntarea fratiloru si incuragiarea loru pre callea deleniata. Aici inca si-au descoperitu guvernamentalii temerea, ca ne vomu

Aici nita presidiulu a face dosebire intre regimu si Monarchu facia cu rescriptulu essitu sub Reichenstein si subscrisu de Majestatea Sa, in virtutea carui-a s'au decretatu perderea muntiloru nostri, etc. inca se fi statu cu manile in eynu si se nu fi intrepiusim nimica ca subditi purarea loiali si ascultatori?

Corresp.

compromite innaintea regimului, corespundindu cu fratii d'in alta tiera,*)) proponandu, ca actulu se se iée numai spre scire. — Multi d'intre DD.cetitori voru fi intrebandu, ca cine sunt pre la noi asié numitii „guvernamentali.“

Noi nu-i numimu, fiindu mai in totalitatea loru sciuti, éra acei pigmei cari mergu fara ce-va pincipiu ori convingere, unde ijbate ventulu si potu profitá cátu de pucinu pentru sine, nu merita a fi cunoscuti, apoi pre langa a aceea ne-am, prepusu a ilustra pre cei d'antáiu in publicu prin edarea liniamentelor biografice si descrierea caracteristica a tienutei loru sub deosebite sisteme, ca asié devenindu cunoscuti, se fia in stare a acceptá cele adevarate, potendu reieptá cu argumente celca ce nu li-s'aru paré a fi adevarate; — atát'a inse potemu dice, ca cu tienut'a loru cu apucaturele, manoperele, precipitatiunile, presiunile, fortiarele loru, in locu de a ajutá regimului, a carei-a clienti cugeta a fi, — mai multu strica, aducundu regimulu in discreditu despre ce se va convinge si acest'a la tempulu seú, de nu va fi cum-va pré tardiu. — S'au mai fostu vorbitu de vivate sgomotose!

Acestea s'au introdusu la noi in anulu 1861, si nu sunt a-se luá nice candu de barometru alu caldurei ori recele pentru cei ce se iedica, ca-ci au devenitu pentru turm'a votisatore si pentru multime, — deobligatoria, si inca intru atát'a, in cátu in an. 1867 candu se esoperasse de poternecii dílei in districtu statariulu pentru rapire, ce nu s'au comisu nice o data in sate, fara pre grantia Moldovei si a Bucovinei, publicandu-se acelu statariu in comitetu, turm'a asié numita votisatore, si ce-alalta multime inratieta cu ea, inca au eruptu in vivatele deobligate; de altu cum si aici, nice una regula fara exceptiune.

In fine se vorbimu despre pregatirile la alegeri pentru dieta, despre machinatiunile aplicate, si candidatii concurenti.

Inca de tempuriu s'au statoritu 2 cercuri electorali: in Nasaudu si in St. Georgiu prin urmare nu cá in anulu 1869 numai in Nasaudu, si acést'a cá se-se inlature o actiune unanima, apoi si d'iu acea precalculare, fiindu ca cercurile Rodnei si Monorului sunt de multa atrasse d'in pasivitatea de pana acum, atunci Monorulu are fer circia de a alege in Nasaudu, éra Rodná in St: Georgiu.

Gandidati pronunciatu avemu pana acum'a, pentru cerculu Nasaudului, pre C s e r i d'in Pest'a, pentru a caruia reessire se facu promissiuuni si se misca tote pe trele.

Se dice ca alegerea lui ar' sta in legatura cu pactulu inchiaiatu intre erarii si grantieri, pentru munti, paduri, etc. in virtutea carei-a, pre dreptulu nostru de proprietate, s'au resemnata la 1,000.000 fl. si mai bine, pretisune ce avemu la erariu, de la carele avemu ca omeni tractati fora proprietati, a ne rescumperá in secululu alu 19. inca cu alte 100.000 fl. v. a.

Pentru reessirea fostulu deputatu Lud. Cséri, clientii dsalle si consangeni acestoru-a d'impreuna cu toti bambasierii loru, punu tote in miscare, facundu mari promissiuuni de folose ce s'ar mediuloci pentru districtu.

Alti candidati se fia: Deák Farkas, Betegh Kelemen, éra pentru cerculu St. Georgiului, unu coconasiu allu contelui Bethlen Alesandru — (si acestia de a sange italianu?) Apoi perceptoriulu Siotrop'a, éra neprounciatu: Joachim Muresianu, Licá jun. s. a.

Majoritatea precumpentoria, in cátu suntemu informati, e pentru pasivitate si mai ca se nu reessa italieni namiti, va fi necesitate a passi in actiune cu contra-candidati romani.

Vomu vedé; diu'a alegeriloru defipta in ambele locuri pre 16. iuliu a. e. va demustá maturitatea ori decadentia noastra!

Epilogu.

Ceea ce am promis luandu la critica articulu d'aului Gr. M. Alesandrescu, am si implinitu; in cátu am potutu ne-amu nesuitu a fi obiectivu si a nu vorbi despre cine a scri s u, ci despre ce a scri s u; pentru ca au fostu tractate cestiuni, cari pricepute reu, precum le-a priceputu si D. G. M. Ales., dar' mai virtosu aplicate si introduse in prassa asié precum au fostu tractate, potu duce veri-care statulu la anarchia. Nu form'a de guvernare trebuie schimbata in cele mai multe state, ci trebuescu reformate moravurile cetatieniloru, ca acesti-a se pota aréta fapte nobile si maretie, cari, considerate d'in veri-ce punctu de vedere, se fia virtuti adevarate si se se pota propune de modelu posteritatii.

Nu celu ce dice Natíone! . . . Natíone! este romanu mare, ci celu ce lucra pentru natíone, acelu-a e romanu adevaratu. Apoi nimene nu pote dice, ca n'are campu de activitate, mai vertosu acum'a candu ne amenintia periculu de a remané innapoi de seclu. Ni lipsescu mai alesu scole poporale, nu numai la noi, ci inca in mai mare mesura la fratii de preste Carpati, incátu asiú poté dice, ca tote cestiuniile stau mai reu acolo decátu la noi. Guvernulu n'are alta grige decátu numai se faca la g'schefturi cu judauii, nemtii etc, si asié nu preste multu tote intre prinderile din tiera voru si ajunge in man'a acelorlu-a. Ministrulu Costa-Foru,

*) Sub alte impregiurari éra duonealoru facu imputare, cum pote fi vorba de deosebite tiera, de-or-ce acum'a avemu numai o patria si tiera mare.

botezatu de: „omu cu done moravuri,“ a spusu neadeverulu in senatu, in camera, precum si in tempulu abie trecutu in cercularea sa cátra agentii d'in strainetate in caus'a judaniloru, si astfelu a compromisu tier'a inaintea strainiloru. Elu si-a pretiutu portfoliulu mai multu, decátu se pota contradice macaru unu cuventu la protestulu reprezentantiloru poteriloru straine, pentruca bene scieá, ca prin sufragiulu acelorlu-a a ajunsu a fi ministru. Dar'a cum voru judecá apoi cei competenti despre unu asemenea omu, care cu voi'a deplina spune neadeverulu nu numai odata, ci decáte or si vede periclitata puseiunea?

Nu e bine, ca guvernele se se schimbe adese-ori, dar' care nu scie séu nu voiesce a-si implini detorintia acelu-a trebuie scosu afara. Ministri de acei-a, cari stergu subventiunile instituteloru de cultura, precum Academia de scientia si alte diferite societati, — ma unii mergu si mai departe in temeritaea loru, in cátu inasa-si bas'a statului, care este instructiunea elementaria, voiescu a o derimá, unii cá acei-a, dupa convictiunea mea nu mai potu conduce neci unu momentu nai'a statului. Trecutu-au temporile intunecului, se speránu, ca voru trece si tempurile boieriloru.

Unu ministru trebuie se aiba scientia positiva si fundata, éra nu spoiel'a, care se scote mai alesu d'in nesce scrieri cá ale lui Voltaire, Rousseau si altii. Napoleonu I. vedendu coruptiunea ce au produsu aceste scrieri in Francia, a eschiamatu, ca „elu nu pote conduce o societate, ai carei membri nu cetescu alta-ce decátu numai scriptele lui Voltaire si Rousseau.“

Cultura! si éra cultura! si scientia. Aceste doue sunt sorori dulci, cari totu la-olalta ambla. Celu ce are scientia pote se faca bine, inse fara cultur'a cea adevarata, care este: n o b l e t i ' a animei, nu este aploastu a face bine, cugetandu in sine, ca pentru aceea a asudatu cascigandu-s scientie, ca se-si folosesca numai sie-si, éra promoverea binelui deapropelui o considera, ca vredilocu pentru a-si indestuli poftete sale; éra celu cu anima culta, ceea ce se pote aflá si la celu mai simplu tieranu, ma in dilele nostre a-rare-ori se afla in aitu locu, ar' face bine, si face in cátu i-concedu poterile, inse poterile lui spiritali nefindu desvoltate nu potu produce multu. Deci perfectiunea omului trebuie se tormedie unu dualismu: c u l t u r ' a a n i m e i, care este bas'a toturoru virtutiloru si c u l t u r ' a m i n t i i care este paftitorinlu neadormitu alu tesaurulu omenescu, adeca alu virtutiloru.

Epistol'a d'aului Gr. M. Alesandrescu, fiindu compusa intr'unu stilu mai multu comicu, decátu seriosu si barbarescu, o lasamu la o parte, cátu despre versulu care lu-citeza d'in limb'a franceza;

„Qui, j'en conviens avec vous
Que tous les poëtes sont fous;
Mais, puisque post nous n'êtes,
Tous les fous ne sont pas poëtes.“

romanesce ar' fi.

„Asiè-e, convinu in ce graiesci,
Cá toti poetii sunt nebuui,
Dar' pana candu poetu nu esti,
Nu toti nebunii sunt poeti.“

Dni'a sa se incorda pre tare, caudu cu de acestea voiesce a spariá pre altii cá se nu-lu critice.

Dupa tote aceste nu va fi fara folosu a enará si o istoriora: Érá in Amadan una academia ale carei statute erau compuse in terminii urmatori: „membrii academiéi voru cugetá multu, voru scrie pucinu si vor: vorbi cátu mai pucinu. Fiat aplicatio.

Vasilu Deciu.

Camerdian'a, in Maiu, 1872.

„Fiat justitia aut pereat mundus.“

In Nr. 30. „Feder.“ D. Ioanu Alessi, notariulu Camerdianei si Tirsoltiuulu, a publicatu unu articulu plina dei scimosirii, intortocature si neadeveruri.

Intre altele D. correspontinde scrie, ca eu am venitu de preotu in Camerdian'a in anulu 1862, éra elu in a. 1870, aceste date D. vecine le-ai culesu d'in aeru, fiindu-ca eu am venitu in Camerdian'a in tomu'a anului 1865, éra Dta, carele ai uitatu si „Tatalu nostru,“ ai venitu in ver'a anului 1869, cele impartesinde fia in diuarie fia pre la alte locuri mai inalte pre viitoriu trebuie a se rumégá mai bine.

Areta mai incolo D. corresp. citandu d'in nr. 13. „Fed.“ cantarea parocului d'in Camerdian'a, si descantarea protopopului distr. „ca pana nu venise Ioanu Alessi, nepotu de episcopu romanu, 70, 80 de invetiacei amblara la scola“ — dar' cuventulu „dominicale“ essentia lucrului, unde a remasu? inse quo semel est imbuta recens, s. c. carele in restimpu de 3 ani nu cugetase de alta, ci numai de turburarea trebeloru unui satu lericitu, acelu-a-si intorto catoriu si scimositoriu trebuiá se romana si cá publicistu.

Asié este dile vecine. In scol'a noastra dominicala, si elementaria s'a facutu progresu laudaveru, pana nu érai Dta in Camerdian'a; 80 de invetiacei frecuentara scol'a dominicala, caroru-a s'au propusu priu mine cunoscentiele religiose, istorice, geografice si aritmetice, éra de atunci de candu locuiesci in Camerdian'e, tote ordinatiunile scolare, ministeriale, consistoriole publicate chiaru si d'in anvonu resuaa in pustiu pentru turburárilu dtale cele faciarnice nu e cu poti nti

a infintia scaunulu seolarii: invetiatorulu nu capeta plat'a sa regulatu si chiaru Dta nu esti indestulitu cu lemnele cele multe de focu, ci ardi si lemnele scolei.

De candu locnesi in Camerdian'a bunurile Besericeii nu e cu potintia a le stapani, fiindu-ca unu jude comunalu are indresnel'a a striga inaintea Dlui protopopu, cum-ca nici popa nu ni trebue, daca nu ne va lasa, se prepadimu padurile besericeii dupa placulu inimei nostre; apoi si Dta Dle Corresp. fara de incunoscintiarrea serviloru besericeii aduci pari, nuiele, letiuri, si tote de cate ai lipsa, d'in padurile besericeii, voindu cu tota-de-a-dinsulu a atitia colisiuni si versari de sange.

Faci amintire mai incolo de ce-va elica, voindu a areta nevinovatia-ti, si ca esti persecutatu d'in ura personala, inse dupa parerea mea daca se intempla, ca 2—3, seu si mai multi barbati se intielegu fratiesce pentru inaintarea binelui publicu, seu pentru ce-va scopu salutaru, asemenea intielegere nu e demna de batu-jocura si peroclire fara de lauda.

Afirmatiunile si atacurile dtale nefundate me silesco, in contra vointiei si convingerei mele, a vatem'a acsiom'a acest'a: De mortuis, aut bene, aut nihil. — Candu ai venit in Camerdian'a a ne roga, se te primimu in candidatura notariala, noi nu avuseramu nenoricirea d'a te cunosce inse amu cunoscutu pre unchiulu dtale Ioanu Alessi, repausatulu episcopu d'in Ghierla.

Te amu primitu in candidatura notariala, D. cor., ca nu voescu nimenu a intorce reu pentru reu, te-amu primitu dupa laudele cele multe si recomandatiunea verului Dtalte, a fratelui Napoianu, te amu primitu, ca amu cugetatu, ca ca unu romanu vei fi omu bunu, dreptu, multiamitoriu, si, de omenia; — noi nici ca amu visatu atunci-a, ca vei fi unu lupu ascunsu in pele de mielu, precum te nomescu asta-di in Camerdian'a, n'amu visatu, ca vei fi unu renegatu, si atheistu cerele chiaru si in S. Beserica faci smintela poporulu intorcandute sub s. Liturgia cu dosulu cãtra altar, si cu faci'a cãtra femei.

Si daca in timpu de 3 ani n'ai potutu, seu n'ai voitu a o cunosce Dle si vecine bune! marimea urei mele personale, cu ertarea on. publicu cetitoriu ti-voiu mai servi cu unu esemplu; in tomn'a anului trecut, la ocaziunea alegerii membriloru comitetulu comitatense noi eramu satui pana d'incolo de fructele cele amare ale recomandatiunei verului dtalte, a fratelui Napoianu, si totu-si ce ai facutu, d'in ura personala, acea, ca fratele Napoianu pote multiumi alegerea sa celoru 170 de voturi d'in Camerdian'a, d'in contra Dta ai folositu tote medilocele neertate pentru caderea celoru 3 preoti, intre cari era verulu si binefacatorulu dtalte si pentru reesirea a 3 magiari, spune-mi, din ce principiu ai facutu acesta enigma neintieles de noi, facut'ai d'in ur'a Iudei nemultiamitorulu, seu daca citatele d'in S. Scriptura vatama urchiele dtale cele ireligiose pote, ca nai facutu pentru aceea, ca sub inim'a cea a urei proditiionis fratreni sanguinis.

In urmarea egoismulu dtalte si nu d'in ura personala ai aj.nsu in processu cu Negresci, unde, dupa atestate fide-dome, ca perceptoru ai instrafinat 210 fl. v. a.

Nu-ti place mai incolo, Dle cor. principiulu si zelulu meu, cu care am aperatu si voescu a apera si pre viitoriu turm'a mea credintiosa contr'a toturoru lupiloru, d'intre cari celu mai selbatecu, inversunatu si periculosu esti Dta, carele in contra legiloru constitutionali ai venit in Camerdian'a, ca notariu denumitu, si octroatu, ca-ci poporulu cu ceilalti candidati d'impreuna numai in candidatura notariala te-a primitu, — in timpu de 3 ani ai terrorisatu, ai batujocorit, ai batutu, ai maltratatu si belitu poporulu acestu-a necagitu, si nefericitu, ca se tremure d'inaintea Dtalte mai tare, de catu de 4 comisari de securitate; pentru aretarea unui casu de morte ai indresnel'a a pretinde si a lua 8 fl.; pentru facerea si intabularea unui contractu cate 14 fl. v. a.; mai multi decatu 300 locuitori poftira, ca d'in lemnele capetate de la dd. compossessori se-se faca casa parochiala, era Dta, dupa assioma dtale, sic volo, sic iubeo, ai facutu d'in ele casa comunala, de care Camerdian'a nu are lipsa; alegerea membriloru comitetulu comunale cu faciarnicia asiè ai condusu, ca asta-di aceia ducu gureloru satulu, cari pentru administrarea baniloru publici, parte besericesci, parte comunali, se afla sub intrebare inca si pana asta-di, si cu cari Dta, indata ce ti-ai fostu pusu piciorulu in Camerdian'a, te-ai facutu frate de cruce, si cu cari voesci a duce acesta comuna nefericita in abisulu perirei.

In anulu trecut 1871 doue aretari s'au facutu d'in Camerdian'a fostulu D. pretoru, ca se vina in facia localu pentru schimbarea comitetulu comunalu, deci pana la aretarea cuprinsulu instantiloru celoru multe dupa assertiunea Dtalte facute prin mie in tota septemana judelui cercualu, te dechiaru D. cor. de clevetitoriu si calumniatoriu cu tendintie reutatiose.

Vei recunose, D. cor., ca domni'a ta cea mare, dirigatori'a actuala a Dtalte mie mi-o poti multiumi, si totu-si in semnu de recunoscintia, pre langa alte nenumerate si nemeritate vatemari ai midilocitu si aceea, ca eu asta-di nu potu se facu nici bine cu poporenii mei, asiè precum am facutu pana acuma.

Pentru asemene fapte, si alte nenumerate, pentru cari cele iatreghe abia aru fi de ajunsu, poporulu d'in Camerdian'a in amaratiunea sufletulu seu dice ca antecessorele Dlui cor. — unu calviu betranu — pentru poporulu seracu de

aice a fostu de o suta de-ori mai bunu notariu, de catu cum e D. cor.

Prin atacurile Dtale cele nefundate mai silitu, D. cor., la acesta parere a onorei mele vatemate, inse mi se pare, ca implinescu totu-odata una datorintia fratiesca si cresci-nesca in privintia poporulu nostru, candu sum silitu a te face cunoscutu si d'incolo de Dersid'a pre calea publicitatii ca rolulu Dtalte de insietoria, nemultiemire si asuprire d'in Camerdian'a, se nu-lu poti continua si in alte comune.

Natur'a cea nefericita a Dtalte poftesce, ca se-ti midilocesi alta diregatoria unde se nu prea aibi de a face cu poporulu.

Michailu Demetery
preotu romanu g. c. in Camerdian'a.

Pescii.

(Urmare.) *

Pescii cresc forte incetu, si d'intre pescii nostri pas-travulu este, care se maresce mai anevoia, ca-ci la etatea de 4 ani are o greutatea de $\frac{1}{2}$ rana la 1 pundu, la 5 ani $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ pundi; crapulu cresce mai iute, ca-ci elu la etatea de 1—6 ani ajunge o greutate de $2\frac{1}{2}$ — 5 pundi, si mai iute de catu toti cresce stiuc'a, ca-ci ea ajunge in 3—5 ani la o greutate de 3—8 pundi.

Dupa esperintiele fcute, pescii cresc in tineretie, pana la etatea de 10 ani, mai iute, de aci inainte dezvoltarea lor merge forte incetu si sporiulu loru annalu in greutate e neinsemnatu. Acesta esperintia servesc totu-odata ca regula spre a potè calcula etatea lor, ca-ci pana acum nu s'au descoperitu semnele, dupa cari s'ar potè cunosce cu inlesnire etatea pesciloru, precum se pote acesta la alte animale, de es. vite cornute, cai, etc. — Daca avemu date isigure, ca unu crapu in etatea de 6 ani de abie ajunge la greutate de 5 pundi, era unu fusariu sau tipariu in decursu de 3 ani abie pote ajunge la o greutate de $\frac{3}{4}$ de pundu — si daca e unu ce cunoscutu, ca se gasescu crapi si fusari de 40 si 70 pundi, de aici se pote deduce, ca etatea acestoru pesci trebue se fia forte mare.

Esperinti'a s'a facutu luandu-se o veriga in care era anulu scobitu si acest'a s'a viritu pre corpulu pescelui; — pre acesta cale sigura s'a aflatu, ca etatea pesciloru pote fi de 100—150 ani si mai multi.

De-si pescii cresc in genere forte anevoia, totu-si dezvoltarea lor se pote ajuta prin o cultura rationala si prin nutrire cu prisosu. — Prin ingrigire buna si nutrire abundanta se pote ajunge, ca stiucele de 1 anu se aiba greutate de 2 pundi, in anulu alu duoilea se fia de 3—4, ba chiaru de 6—7 pundi de grele. — Deci de la omu depinde a-si face catu de folositorie aceste binecuvantate animale.

Pescii se numera intre animalele carnevora si rapitorie; carnevora, pentru-ca, afara de forte pucine specie toti pescii, iubescu carnea si unii eu deosebire cadavrele, asiè de es. in narèza Marsigli, ca in a. 1693, in timpulu candu Vien'a era incungurata de turci, se vedea multime de grindei seu plevusice pre cadavrele ce cadeau in apa; asemenea se spune, ca la batai'a pre mare de la Abukir sevalii innotau de la o nava la alta si pandeau pana ce cadea cate unu cadavru in apa, si ca neci de sgomotulu celu mare, neci de bubuitulu tunuriloru nu portau frica, ci cu persistintia eteteau la panda, ba cu unu curagiu neindatenatu se apropiu de corabie.

Rapitori sunt pescii in gradulu celu mai mare, si acest'a pentru ca fomea lor neastimperata i face a atacã totu ce li vine inainte, ba indrasnel'a lor e mai mare decatu padia pentru asigurarea vietiei.

Tesse, voindu a se convinge despre marea pofta ce au scuicele, a datu unei scuice, carea avea cam 5 pundi greutate, unulu dupa altulu 5 lini, fia-care era de 4 degete; 4 lini inghitit cu intieia, pre alu cincilea lu puca indata in gura, nse ne mai potendu, lu tienu, catu-va timpu in gura si apoi lu inghitit.

Despre sevalii ne asigura Cetti, ca inghitu 8 pana la 10 cablai dupa-olalta.

Nutritia animaleloru e principiu de la care depinde in genere crescerea, dezvoltarea si folosulu ce lu-accepta omulu de la ele. — De aceea crescatorulu de ori si ce animale trebue a-si casciga nutretiu nu numai de ajunsu, ci acestu-a trebue se fia totu-de-odata corespondentiu naturei animaleloru. — Assigurarea de nutretiu bunu recere munca si a-dese-ori spese, ba acestea potu fi atatu de mari, incatu inghitu totu venitul, precum e a-dese-ori si in multe locuri la intretinerea vaciloru si crescerea viticiloru, — la cari de multe ori trebue se se otarèca omulu d'in suprema necesitate de a avè ingrasiementu destulu pentru mos'a sa, seu spre a se asigurã de nisce vite corespondentio pentru scopulu ce urmasesc de es. boi buni de jugu, vaci bune de lapte, s. a.

D'intre tote animalele nu sunt nece unele, cari in privintia alegerei nutretielu se fia asiè de multiumitorie ca pescii, ca-ci ei se indestuleza cu ce li vine inainte, fia carne, fia putrediuone, insecte, plante, ba chiaru cu namolu si mocirla.

*) A se vedè nrii 65, 67, 68 69 si 70 ai „Federat.“

Tete cate potu fi omulu nesnetose, i potu aduce grètia, ba si bole periculose, tote d'cu, precum sunt escremente, putrediuone, cadavre. s. a. servescu pesciloru de unu nutrimentu escolinte, li ajuta crescerea, dezvoltarea si ingrasiarea. Plinius ne asigura, ca in Rom'a se cautau mai multu si ce u platea mai bine acei costrasi de mare, cari se priodeau la gurele Tibrului si mai alesu in apropierea Romei, si asta pentru-ca acesti costrasi se nutreau si ingrasiu d'in spurcaciunile ambulatoriloru: Asiè omulu, fara de cea mai mica conlucrare si ingrigire, de catu aceea a pescuitulu casciga de la vesi folose nealculabile; deci mai sunt animale atatu de pretiose ca pescii?

D'in cele d'ise se pote vedè, ca ce folose ni potu aduce pescii; se pote vedè, ca fia-care particica se pote intrebuintia, ba nu numai atatu, ci chiaru escrementele onoru pesci alesi d. o a lui „Mugil capito“ la italieni „Romando“ sunt o delicatetia.

Omulu n'a potutu decatu se se feliciteze descoperindu acesta bunetate ceresca si cugetulu l'au dusu cu repediune la convingerea, ca pescii, pre langa aceea, ca i dau unu nutrimentu bunu si sanetosu, potu se-i aduca si mari venituri ingrigindu-se a provedè si poporatiunea care, in lips'a de ape mulie, are trebuintia de ei.

Asiè s'a inceputu unu inschimbui, a nume pescariulu, avendu pesci in priosusu, era in unele parti fiindu marginile mariloru, fluvieloru s. a. formate d'in stanca, petra, nesipu, seu altu pamentu steriliu, duceau lipse sentitoria de cereale si neumerate alte fructe cari infrumsetieza manosele campie ale tienuriloru fertile; ori ca pescariulu, ocupatu cu pescuitulu, nu avea timpu seu nece ca si-da silintia a inventia alte maiestrie, prin urmare ducea lipsa de obiecte cari de o parte i sunt necesare, de alta i place ale avè spre a-si deslave placerile; la acastea se numera tote produsele meseriesiloru s. a., era de alta parte i-ar fi placutu si lui a avè locuintie bine-facute si frumose, beserice maretie cu icone pompose, si bine arangiate si catu se pote mai infrumsetiate, adeca elu doria aceea ce-i poteau face arhitectlii si artisti; dar' desceptandu-se vediu, ca prin lumina suterintiele omulu se mai alina, si ca invetiatur'a este unu ivorun nescatu spre multiumirea cerintiloru omulu, de aceea si pescariulu ca omu voia ca fii lui se se folosesc de aceste bine faceri, prin urmare era ingrigitu a-si procurã de aesti lueferi, cari i numimu invetiati, profssori, etc, cu unu cuventu, cerintiele si dorintiele omulu sunt felurite si spre a le potè multiumi pre tote e cu nepotintia omulu singuratecu, pentru ca de o partè dezvoltarea lui merge incetu, era alt'a vietia lui e prea scurta, pana candu natur'a e nemarginita, ca asiè elu cu maintea lui restrinsa se le pota tote descoperi; cercetã si invetiã, ba chiaru si vocatiunea si aplicarea omulu nu e un'a si aceea-si, nu e pentru tote destulu de perfectu.

Prin urmare schimbulu a fostu ce-va necesariu, d'in ce in ce s'a dezvoltatu, si in maretia lui estindere de astadi lu numimu:

12) Comerciulu. — D'in vechime pescii au fostu unu articlu de comerciulu; am amintitu, ca la Romani se puneã forte mare atentiune pre cultura si crescerea pesciloru; Romani lucrau pre intrecute la dezvoltarea, estinderea lacuriloru de pesci; ei nu crutiau spele la introducerea anumiteloru specie de pesci si la aclimatizarea lor; si tote acestea cu scopu de a-si multiumi poft'a, inse nu mai pucinu spre a face comerciulu celu mai rentabilu si siguru.

Pre langa speciile de luxu, precum au fostu barbii de mare, murenele, sturidulu, s. a. scritorii romani vorbescu do mai multi alti pesci, cari erau obiectu de unu comerciulu intinsu; asiè de es. Sardelele se prindeau — dupa cumi ne asigura Aelianu — in cantitatii enorme. Aristotele n spune, ca numirea de „Sardelo“ a primitu-o acestu pesce de la provinci'a Sardinia, pentru ca marile acestei tiere contineau in mare abundantia acestu pesce.

Si pre timpulu Romaniloru se preparau sardelele ca in diu'a de asta-di, ba ce e mai multu, Romani faceau d'in ele o beutura numita „Garum“, care beutura era sorte cautata si tare scumpu platita, cup'a cu 150 fl.

In zilele nostre comerciulu de pesci e unulu d'intre celea mai estinse, ca-ci nu e poporu si natiune, nu e tiera si tienutu pre alu caroru-a piatie se lipsesca pescii, pre catu prospeti, pre atatu mai multu sarati, murati, uscati, gatiti cu utu de lemau, s. a.

(Va urmã.)

VARIETATI.

*(Deputati noui) Diuariulu „Ellenör“ i se telegrafe dia, ca in cerc. elect. de Cehu (Selagiu) se alesse cu aclamatiune D. Giorgiu Popu, natiunalulu bine cunoscutu publiculu nostru cetitoriu. Se dice, ca intre alegutorii romani si magiari au domitu armonia deplina si entusiasmu generale. Salutamu pre noulu deputatu si pre bravii alegatori de ambe natiunalitati. Memori'a escesseloru de la 1865 si a dusmaniei intre romani si magiari s'a stersu prin fratern'a intielegere ce ar' trebui se precumpnesca in tote cercurile elect. mestecate.

